Michel Vâlsan

ALKALMI MEGJEGYZÉSEK JEANNE D'ARC ÉS VII. KÁROLY KAPCSÁN[1]

Bizonyos tények meglehetősen jól ismertek Jeanne d'Arc történetéből, legalábbis a kutatók számára, de végül senki nem szentel nagy figyelmet ezeknek, holott nagy hasznunkra volnának e legendakör epikus és tragikus egészének megértésében, beleértve a későbbi következményeket. A bizonyíthatóan a hősnőtől származó kijelentésekben és tettekben van néhány kritikus és jelentőségteljes pont, amelyet védelmezői diszkréten mellőznek, vagy az egyszerűség kedvéért meglehetősen pontatlanul értelmeznek.[2] Mindenesetre bizonyos tények mellőzésével odáig jutottunk, hogy az oktatott történelemben szinte alaphanggá vált egyfajta megrovás a király irányába, akit Jeanne elkísért felszentelésére, és akivel kapcsolatban ma mindenki úgy hiszi, hálátlansággal megbélyegezhető, vagy kárhoztatható a magatartása a Szűz elfogásától az elítélésig és a máglyahalálig tartó időszakban; ám Jeanne, aki sok dolgot tudott, és aki mindenki másnál jobban tudta, mi áll e tekintetben *„királyára"*, semmivel nem igazolt egy ilyen ítéletet. Éppen ellenkezőleg, amit ebben a vonatkozásban tőle kapunk, inkább megmagyarázná és érthetővé tenné VII. Károly magatartását éppúgy, mint másokét, akik Jeanne társai voltak és hűségesek maradtak hozzá. Itt a megfelelő alkalom, hogy néhány megjegyzést tegyünk ennek kapcsán, amelyeknek megvan a maguk jelentősége vizsgálódásaink rendjében.

Először is nyilvánvaló, hogy a történelem tradicionális nézőpontja szerint a Szűz a Nyu-

[1] [E tanulmány az *Études Traditionnelles* folyóirat (Párizs) 412–413. számában jelent meg 1969. március–áprilisában és május–júniusában. A fordítás francia nyelvből készült.

A szerző román származású franciaországi diplomata, majd az Ibn Arabíval kapcsolatos nyugati kutatások egyik elindítója. 1907 és 1974 között élt. Fordító, szerkesztő, vallástudós. Komoly korabeli szerepe volt a kereszténység és az iszlám közötti kapcsolatok feltárásában. Művei bibliográfiája: http://www.leturbannoir.com/livres-et-articles-michel-valsan. (Utoljára megtekintve: 2016. május 17.) Jelentősnek mondható írásai azon kisebb csoportja is, amelyben a nyugati és a közel-keleti történelem ismert alakjainak és epizódjainak ezoterikus tudással való kapcsolatát vizsgálta. Magyarul megjelent írásai: Héraklios imperátor ládája. *Tradíció* (Debrecen) 2001, 157–160. o. Feljegyzések al-'Alawí sejkről. Uo. 2004, 155–160. o.

Létezik egy jól látható „ér" a nemzetközi kiterjedésű „tradicionális iskolában" – Guénon és Evola, majd Vâlsan és Mutti írásain át László Andrásig –, amely figyelmet fordít a királyság jelentőségére. Szó sincs arról, hogy csupán a dinasztikus „legitimizmus" oldalán állna. Hogy e monarchizmusnak mélyebb, misztikus és vallási, spirituális okai vannak, jól bizonyítja a jelen tanulmány. *(A szerk.)*]

[2] Viszont jegyezzük meg – anélkül, hogy részletekbe bocsátkoznánk –, hogy a hivatalos Egyház Jeanne d'Arc-kal szembeni magatartása korunkban (boldoggáavatás, majd szenttéavatás) olyan bölcsességgel volt áthatva, mely a múlt sok dolgát helyrehozta.

gat időbeli hatalmainak, pontosabban a királyi funkció szent rendjébe történő égi beavatkozás támasztéka volt. Mindenesetre mindenki tudja, hogy mindig isteni küldöttnek mondta magát, akit azzal bíztak meg, hogy kiűzze az angolokat Franciaországból, és helyreállítsa a francia királyságot. Idézzük is fel az első szavakat, amelyeket a leendő királyhoz intézett, mikor Chinonban találkoztak: *„Kedves*[3] *Dauphin! A nevem Jeanne, a Szűz. Az Ég Királya általam tudatja Önnel, hogy Reimsben felkenik Önt és meg fogják koronázni. Ön lesz az Egek Királyának helytartója, Franciaország királya."*[4] Ne ragadjunk most le bizonyos kérdéseknél, amilyeneket az Ég Királyának *„Franciaország királyaként"* történő megnevezése vet fel, csupán jegyezzük meg, hogy Franciaországnak az isteni királysághoz való ezen sajátos tartozása miatt beszél Jeanne különböző alkalmakkor *„Szent Francia Királyságról"*.[5] Ami pedig a Franciaország emberi királyának adott isteni *„helytartói"* minőséget illeti,[6] jegyezzük meg, hogy az előbbi valóban az égi Királytól kapja megbízatását; az egykor égből jött Szent Ampulla olajával – és nem csupán az Egyház által megszentelt olajjal – végrehajtott felkenés lesz beiktatásának formális aktusa.[7]

Persze a formális beiktatás mindig az Egyház hivatala által, valamint a királyok felkenésére és megkoronázására alapított rítusokkal történik Reimsben. Egy megjegyzés ennek kapcsán: mindez sem addig, sem utána nem akadályozta meg, hogy egy trónörökös királyi minősége a francia királyság történetében „konstituáltnak" és elismertnek tűnjék már a felkenés előtt (s ezt, akár az elől életében történt megkoronázás következtében, akár egy választás erejénél fogva, a

[3] A középkori latin *gentilis*, nemes értelmében.

[4] Lásd *Les Procès de Jeanne d'Arc*. Ford. és szerk. Raymond Oursel. Párizs, 1959, Denoël, 291. o. Ez az a munka, amelyből, ha nem található eltérő hivatkozás, szó szerint átvesszük a Szűz szavait.

Később Jeanne bizonyos pillanatokban pontosan kifejtette a királynak, hogy küldetése *„négy feladatot"* foglal magában: *„az angolok kiűzését; a király megkoronázását és felkenését Reimsben; Orléans ostromának a megszüntetését; az orleáni herceg kiszabadítását az angolok kezei közül."* I. m. 289. o. (d'Alençon herceg vallomása) A felsorolás sorrendjét, amely sem kronológiai, sem fontossági rendet nem követ, inkább a tanúnak kell tulajdonítani. [Az idézetek tekintetében néhány magyarul is megtalálható. Vö. Georges Duby – Andrée Duby: *Jeanne d'Arc perei*. Budapest, 1989, Európa /Mérleg/. A szerző és a fordító változatát közöljük. *(A szerk.)*]

[5] A Szűz zászlaja, amely *„Isten parancsára"* készült, és amit a leírásokban olykor összekevernek a bandériumi zászlóval, fehér volt. A zászlón egy fenséges Krisztus volt látható két angyal között, kezében „világgömböt", az egyetemes Királyság szimbólumát tartva. Oldalt, az alapján, amire Jeanne a per során emlékezni vélt, a *„Jhésus-Marie"* szavak voltak írva. Különféle, inkább töredékes beszámolók a liliom, a francia uralkodóház emblémájának jelenlétéről tanúskodnak a zászlón, ami arra emlékeztetett, hogy Krisztus Franciaország királya, és hogy a francia király isteni jogú volt, ám a leírások részlete változó: a Jean Pasquerel barátnak, a Szűz káplánjának tulajdonított leírás szerint egy *„Angyal"* tartott liliomot a kezében, amelyet egy képmás (Krisztusé) áldott meg; Dunois-nek, az orleáni Fattyúnak tulajdonított leírás szerint Krisztus az, aki liliomot tartott a kezében; a *Journal du Siège d'Orléans* szövegének megfelelően a két angyal mindegyike virágot tartott a kezében; végül abban a leírásban, amit Jeanne adott a per során, az áll, hogy a zászlómező liliommal volt átszőve. Lásd R. Pernoud: *Jeanne d'Arc par elle-même et par ses témoins*. Párizs, 1962, Seuil, 66., 93. és 95–98. o.

[6] Közbevetőleg jegyezzük meg, hogy az eltérő tradicionális helyzet ellenére a *„helytartó"* kifejezés az arab *kalifa* pontos megfelelője (innen a francia *„Calife"* szó).

[7] Emlékeztessünk rá, hogy a Reimsben őrzött Szent Ampullát, ami az olajat tartalmazza, mellyel a francia királyokat kizárólagosan felkenték, csudamód hasonló fehér galamb hozta Klodvig megtérése során, akit elsőként kentek fel azzal.

felelős politikai környezet teremtette meg, egyik vagy másik forma alapján). A maga területén a francia királyi hatalom e helyzete egyébként analóg volt a császári hataloméval, amely – bármilyenek is legyenek annak prekeresztény, római formájából származó utódlási formái – mindig közvetlenül a Mindenség Királyától függ, aki Isten.[8] Márpedig ez alkalommal, a reimsi felkenés és az azt követő megkoronázás előtt, a trónörökös csak *„Dauphin"*, ahogy többször is hangsúlyozni fogja a Szűz.[9]

Mindazonáltal új és nagyon különös dolog – az igazat megvallva annyira, hogy a történészek nem is igen tudják, mit gondoljanak róla –, hogy már Chinonban kapott egy titokzatos koronát, Jeanne és a királyi kíséret számos tagjának jelenlétében, amit egy angyal hozott: ez volt az égi koronázás, a maga titkos, sőt, mondhatjuk, ezoterikus fokozatában, ám amelyet, kivételes okok miatt, több más tanú is észlelt, habár egyedi eseteknek megfelelő, különböző mértékben.[10] De közöttük találjuk az egyház képviselőjét is, ráadásul ugyanazt, aki ezt követően hivatalosan elvégzi majd az ismert történeti formák szerinti felkenést és megkoronázást: Reims érsekét, Regnault de Chartres-ot, aki a király kancellárja is volt.[11]

---

[8] Hogy biztos beavatási forráshoz folyamodjunk, Dantét idézzük: *„Az uralkodó időbeli autoritása bármiféle közvetítő nélküli egyetemes forrásból származik". De la Monarchie*. III. könyv. 16. fej. Ford. B. Landry. A papság és a császár (vagy király) közvetlen és eltérő isteni forrásai nem kevésbé biztosítanak funkcionális komplementaritást e szent intézményeknek, ami egyébként különböző fokozatokat és elvileg megvalósítható, avagy a történelem során ténylegesen megvalósított formákat foglal magában.

[9] Ez különleges dolog, ami kezdettől fogva meglepő volt, annál inkább, mivel VII. Károlyt már megelőzően királlyá „koronázták", következésképpen a hatalmának engedelmeskedő országrész egésze is így hívta. Az esemény bizonyára a királyi funkció kritikus pillanatának felel meg. Kétségtelen, hogy Valois Károly számára csupán a *Dauphin* [Trónörökös] címet elismerve, Jeanne egy égi, világos és szigorú instrukcióhoz alkalmazkodott: isteni szempontból az örökös király így nem kerülhetett megerősítésre a tényleges megkoronázásig. Másrészt nyilvánvaló, hogy az ekképpen megkezdett restaurációs műben az isteni felkenésből fakadó minőség (ami a felkenés hatása) fölötte áll a királynak. Ha figyelembe vesszük a tényt, hogy a kérdéses trónörökösnek mindazonáltal eme egész vállalkozás haszonélvezőjének kell lennie, akkor a szóban forgó dolgokat csak azon isteni jogú rendelkezések hiányára gondolva érthetjük meg, amelyek biztosítják a trónt a francia váromány osnak, hiszen ezzel szemben, miként más országokban, úgy Franciaország történetében is, csupán korokkal változó, akár királyi kihirdetés, akár az uralkodó és az alattvalók közötti megállapodás, akár más uralkodókkal kötött szerződések által bevezetett rendelkezéseket találunk. Az isteni kegyelem viszont egyesített és autonóm Franciaország létrejöttét akarta, miként rendesen, a francia királyi hatalom restaurációját. VII. Károly felkenése így hát olyan valódi döntés következménye, amely mellékesen megegyezett ama VI. Károly által eltörölt szokással, aki kitagadta az örökségből fiát és az angol királyt tette meg a francia trón várományosává.

[10] E megkoronázás Jeanne magyarázataiban, amelyeket pere bíráinak adott, a *Dauphin*nek küldött jel nehéz, enigmatikus kérdéséhez kapcsolódik. Ezzel kapcsolatban elég lesz itt a következő, a kihallgatások különböző kontextusából kiemelt szavait idézni: *„Egy angyal, Isten angyala, senki más az, aki átadta a király jelét. (…) A jelet ugyanis az angyal biztosította a királynak, koronát hozva, hogy Isten segítségével, valamint hosszú, fáradságos munkámért fejében az egész francia királyságot megszerezze. (…) (A koronát) egy érseknek adták át, Reims érsekének, azt hiszem, a király jelenlétében; az érsek kapta és adta át a királynak. Én magam is jelen voltam. A király kincstárába helyezték (…), (amit a király szobájába vittek) a chinoni kastélyba. (…) A korona azt jelentette, hogy király elfoglalja majd a francia királyságot. Az angyalt más angyalok is kísérték, akiket nem mindenki látott. Ha nem lett volna az irántam érzett szeretete, hogy megszabaduljak az emberek aggodalmaskodásaitól, akik zaklattak engem, azt hiszem, hogy többen, akik látták, nem látták volna az angyalt. (…) Úgy gondolom, hogy Reims érseke, d'Alençon és Trémoille urak, valamint Charles de Bourbon látták őt. (…) A korona Istentől való: nincs olyan aranyműves a világon, aki ennyire szépet és díszeset tudna készíteni. Hogy hol szerezte, Istenre bízom, és nem is tudom, honnan vették."*

A Franciaország földi királysága és égi királysága közötti szakrális kapcsolatok tekintetében további jelentős dolog, hogy a beiktatásnak igen jelentőségteljes kérésnek megfelelően kellett megtörténnie, amelyet Jeanne már kezdetben a királyhoz intézett: *„Ajánlja fel királyságát az Ég Királyának, és ezen felajánlás után az Ég Királya Önért is megteszi, amit elődeiért, és korábbi állapotában fogja helyreállítani azt."* E rítusnak az volt a szerepe, hogy véghezvigye: a királyság visszatérjen a királyhoz, ne szimpla öröklés útján, hanem miután erőt merített az eredeti égi valóságból és bizonyos módon újjászületett abban, egy új, személyes jellegű és közvetlen felajánlású aktus által.

„(…) a Szűz a Nyugat időbeli hatalmainak, pontosabban a királyi funkció szent rendjébe történő égi beavatkozásnak a támasztéka volt."

Ezen kívül egy ilyen beiktatásnak következménye van: az égi Király ezáltal választ ki és ruház fel bizonyos privilégiumokkal ilyen vagy olyan időtartamú történelmi ciklusra egy házat, amely „rasszának" erényei következtében megfelelőbb e ciklus szükségleteinek, mint mások, ha önmagában nem is kvalifikáltabb. Ennek kapcsán könnyen észrevehetjük Jeanne gondját arra, hogy „megvédje a királyi vért", ami egyébként kifejezett részét képezi küldetésének. Az angolokhoz fordulva Orléans-ban elmondta, *„Isten által azért jött ide, hogy visszakövetelje a királyi vért"*, ami az Azincourt óta Angliában fogoly orleáni Károly herceg ügyére vonatkozott.[12] Emeljük ki azt is, hogy egy napon Chinonban, miközben a királlyal beszélgetett, d'Alençon herceg, a királyi vérből származó *prince* közeledett feléjük, és Jeanne megtudva, ki is ő, azt mondta: *„Isten hozta! Jobb lesz, ha a francia királyi vérből többen lesznek együtt."* Ami magának VII. Károlynak az esetét illeti, Jeanne-t azzal bízták meg, hogy mindenek előtt nyugtassa meg, ő *„Franciaország igazi örököse és a király fia"*, hiszen ennek kapcsán erős kétségei voltak, amiatt, amit anyja, bajor Izabella botrányos és gyászos viselkedéséről beszéltek.

A királyi vérből származó személyek iránti kitüntetett figyelmet, amely a Jeanne-nak tett „kinyilatkoztatásokban", azután pedig saját szavaiban mutatkozik, különösen a francia oldal jelentős, elszenvedett veszteségei magyarázhatják, annak pusztító harcai során, amit később „százéves háborúnak" kellett nevezni.[13]

Amit a választási, egyéni és családi jellegről mondtunk, melyet a királyi beiktatás implikál,

[11] [Az előző oldalhoz] A dolgok logikájánál fogva csak azzal lehet magyarázni a funkciók e „halmozását", hogy ez a magas rangú prelátus ama ezoterikus szervezetek egyikéhez tartozott, melyeket a Szűz segítségével elkezdett restaurációs mű támasztékának tekintettek. Egy ilyen szituáció meglepő, ha tudjuk, hogy ez a személy túlságosan is kapcsolódott a Burgundiaiak érdekeihez, gyakran akadékoskodott a Szűz kezdeményezéseinél, akinek mindazonáltal elismerte isteni küldetését, és a hősnő elfogása után idéznek tőle őt keményen illető véleményeket, melyeket mérvadóaknak akartak láttatni, de csak illetlenek voltak. Ennek ellenére magyarázatunk tökéletesen elfogadható marad, minthogy jellembeli vagy viselkedésbeli hibákat, fogyatékosságokat állapítunk meg és írunk le, tegyük hozzá, a szóban forgó történelmi pillanat szinte minden személyiségével kapcsolatban, kezdve a királlyal, anélkül, hogy Jeanne d'Arc-ot is kizárnánk, mint később látni fogjuk.

[12] Ez utóbbi ama orleáni Lajos fia (VI. Károly fivére), akit 1407-ben az angolokkal szövetséges Félelemnélküli János, Burgundiaiak hercegének emberei meggyilkoltak. Orléans városát a becsületkódex megsértésével megostromolták, ami nem tette lehetővé, hogy olyan várost támadjanak meg, amelynek ura fogoly volt: ez az esemény különösen súlyosnak tűnik, mivel Jeanne egyik beszéde, melyet később más kontextusban idézni fogunk, úgy említi, mint orléans-i isteni missziójának alapját.

az magának VII. Károlynak az esetétől kezdve talán kevéssé igazolhatónak tűnik mindazok számára, akik külsőleges, politikai vagy morális nézőpontra szorítkoznak. Ami bennünket illet, először is mondjuk el, hogy mihelyst felülről választott létezőről van szó, annak érdekében, hogy egy ilyen fontos tradicionális mű támasztékát képezze, a józan paraszti ész azt kívánja, hogy bármilyenek is legyenek a legközvetlenebb látszatok, e létezőből ne hiányozzanak se a rábízott megbízatás által megkövetelt személyes kvalitások, se ama rasszbeli szubsztancia, amelynek a vonatkozó ciklikus kibontakozás ideje alatt biztosítania kell a kívánt királyi funkció folytonosságához szükséges sajátos erények jelenlétét. Másként magára az isteni bölcsességre vetülne rossz fény.

A király kapcsán a legmérvadóbb adatok azonban azok, amelyek magától Jeanne-tól származnak. Így tudjuk, hogy a Szűz „munkába állítása" előtt a király maga is *„számos jelenést látott és szépséges kinyilatkoztatásokat kapott"*, aminek lehetővé kellett tennie számára, hogy biztosan „felismerje" az isteni küldöttet és bízzon benne. Márpedig ilyeneket, fogadjuk el ezt, csak valódi spirituális értékkel rendelkező létezőnek lehet tulajdonítani. Természetesen a „kinyilatkoztatás" kifejezést, amelyet Jeanne arra is használ, hogy ama instrukciókat és előjeleket jelölje, amelyeket kapott, ilyen esetekben nem pontosan olyan értelemben kell felfogni, mint amivel a tulajdonképpeni „prófétizmus" esetében rendelkezik. És ha Jeanne-nak rendszerint volt is a küldetése dolgaira vonatkozó intuitív meglátása,[14] a király, legalábbis a körülményektől függően örült az ilyen tapasztalásoknak. Ama egyszerre csodás és titokzatos események, mint amelyeket a Chinonban történő találkozások kapcsán említenek – többek között a jel misztériumának megadása a király számára, éppen az, amit a történészek és a teológusok egyébként rosszul értelmeznek –, mindenképpen azt mutatják, hogy ebben az egész történetben létezett egy rendesen ezoterikus (természetesen a „kis misztériumokhoz" tartozó) háttér, amelynek a király bizonyára tudatában volt, és amelyhez egyébként – mondhatnánk teljes joggal – a saját pozíciója révén tartozott. Szintén oda kellett tartoznia bizalmas kíséretéből némelyeknek, a seregnyi udvari ember közül egyes laikusoknak, egyházi személyeknek vagy szerzeteseknek.[15]

[13] [Az előző oldalhoz] Csak két csatát vegyünk példaként. Egyedül maga VI. Károly király Azincourt-ban (1415) hét közeli rokonát vesztette el, fia pedig, VII. Károly, Verneuil-ben (1424) csaknem ennyit a maga részéről. Azt is el kell itt mondani, hogy orleáni Károly helyzete különösen kényes volt. V. Henrik a halálos ágyán arra kötelezte fivéreit, Gloucester herceget és Bedford herceget – akiknek VI. Henrik kiskorúsága alatt a régenseknek kellett lenniük, az egyik Angliáé, a másik Franciaországé –, hogy sohasem engedik szabadon az orleáni herceget, még nagy váltságdíj ellenében sem. Ha az ember felteszi magának a kérdést, mégis miként magyarázható a Szűz érdeklődése az orleáni herceg iránt, aki az igazat megvallva semmilyen jelentős szerepet nem játszott a kor eseményeiben, akkor meg kellene jegyezni, hogy egyik fiának, Lajosnak, aki szabadulása után kötött házasságból született, XII. néven el kellett foglalnia a trónt, mikor a Valois-k közvetlen vonala örökös nélkül maradt. Egyébként nem szabad elfelejteni, hogy Jeanne bármi iránti érdeklődése, missziója kezdetétől egyedül maga az isteni iránti érdeklődés volt, amit Orléans hercegének esetében a további bizonyítékok jobban aláhúznak majd.

[14] Amit az iszlám ezoterizmus kifejezésével *kachf*nak hívhatnánk.

[15] Jeanne d'Arc ügyeivel kapcsolatban a ferencesek döntő szerepéről beszélnek (többek között Bossuet), ahogy egyébként a királyi ügyek vonatkozásában, és némelyek azt is gondolták, hogy a Szűznek a ferences rend terciáriusának kellett lennie, ám bárhogy is volt, a beavatási rendű dolgok nincsenek az exoterikus rendű szervezetek határaihoz kötve.

Íme néhány, a per során Jeanne szájából elhangzó megjegyzés e miliőről, hogy megfelelőbb képet alkothassunk ama dolgokról, amelyekről beszélünk: *„A pártunkbeliek jól tudták, hogy a hangot Isten küldte nekem; ők láthatták és megismerhették magát a hangot; ezt tudom, biztos vagyok ebben. A király és vele együtt sokan mások hallhatták és láthatták a hangot, ami eljött hozzám. Ott volt Charles de Bourbon és két vagy három másik ember."* A spirituális kvalifikáció szempontjából itt azonban nem szükséges tényleges hasonlóságot figyelembe venni a király esetével valamennyi olyan személyt illetően, akik szóba jöhetnek (s akik közül számításba kell venni Sire Georges de la Trémoillet-et és Reims érsekét, Regnault de Chartres-t), mert amikor üdvös dolgokról van szó, közvetlenül egy egész emberi környezet, a maga vallási, politikai, katonai stb. intézményeivel együtt megfelelő lehet arra, hogy jelentéktelen – ha nem éppen ellentétes értékkel rendelkező embereket, ám akik a fennálló rendszer reprezentatív pozícióját foglalják el – tanúul hívjanak egyes csodás, külsőleg valamilyen mértékben látható eseményekhez.[16]

És a királyt illetően végül figyelembe kell venni még azt a véleményt, amit a fogoly, bírósági eljárás alatt álló Szűz fejezett ki a legünnepélyesebb módon, aki felháborodott azokon a vallási szempontból alaptalan vádaktól, melyeket a vizsgálóbiztosok és a bírók hoztak fel VII. Károllyal szemben: *„Igenis ki merem mondani, és az életemre megesküdni, hogy az én királyom az összes keresztény közül a legnemesebb, s a legjobban szereti a hitet és az egyházat. Nem olyan, mint azt Önök mondják."*[17] És amikor Jeanne ilyen véleményeket fogalmazott meg, nem egy szubjektív ítélet, hanem egy funkcionális tudás és egy égi instrukció szerint beszélt. Ez az, amit egyébként világosan állított, mikor még tovább ment: *„Jól tudom, hogy Isten jobban szereti az én királyomat és az orleáni herceget, mint engem. Szolgálja testük javát![18] Kinyilatkoztatás révén tudom ezt."*

A per másik pillanatában éppen ezért tudatta: *„Ma éjjel a hang sok, a király javát szolgáló dolgot mondott nekem, melyeket szeretnék ezután immár tudatni vele. (…) Ám ha Istennek úgy tetszik, nagyon is megteheti, hogy a kinyilatkoztatást a király kapja, s én igen boldog lennék attól."*[19]

Azok számára, akik hisznek Jeanne küldetésében és őszinteségében, semmilyen más ismert tény vagy értékítélet nem ellensúlyozhatná ezeket a szavakat, amiből az következik, hogy az isteni pártfogás a király számára volt fenntartva, abban az időszakban, amikor viselkedése, úgy tűnik, annyi bírálatnak van kitéve, és amely Jeanne elfogásának és Rouenban történő bíróság elé állításának időszaka.

---

[16] Tegyük hozzá, hogy amikor egy benső rend dolgairól van szó, természetesen minden ok megvan a kvalifikációk és egymást követő kiválasztások figyelembe vételére. Egy tanulságos példa D'Aulon lovag, a Szűz intendánsa, akinek különös beszélgetései voltak vele, és aki olyan titkokat kapott meg tőle, mint az, amelyikről később beszélünk. Kitartóan kérte a Szüzet, hogy mutassa meg neki a *„Tanácsát"* (ama entitást vagy inkább azon entitásokat, amelyek cselekedetei során vezették): nos, ő azt válaszolta neki, hogy *„nem elég erényes a látására"*.

[17] L. Amiet: *La condamnation de Jeanne d'Arc*. Párizs, 1934, Nouvelles éditions du siècle, 203. o. Kiemeljük a *„nemes"* szót, mert megmutatja, mi is volt a Szűz nézőpontja, amikor elmondta ezt a dicséretet; ez volt a legadekvátabb nézőpont, már amikor, mondhatnánk, egy *ksatrija* kasztbeli létező értékéről ítélkezik az ember.

[18] E korabeli kifejezést, amely a két kérdéses személy egészségére és életére vonatkozik, össze kell kapcsolni a „királyi vér megvédésének" ideájával. Ez burkoltan azt mondja, hogy a Szűz földi élete nem oly szükséges, ha a személyes feladatai már el vannak végezve.

[19] L. Amiet: i. m. 91. o.

Mindenesetre néhány szerző már megvédte VII. Károlyt az irigység és a Szűzzel szembeni hálátlanság vádjaitól, felemlítve a király által e tekintetben tett diplomáciai lépéseket, és a hű csapatok néhány parancsnokának vállalkozásait is, miközben, tegyük hozzá, veszélyes volt bármire vállalkozni az inkvizíciós bírósággal szemben, amely egyébként a jól védett angol zónában lévő Rouenban ítélkezett Jeanne-ról, hiszen ez *ipso facto* a király és parancsai összes végrehajtójának kiközösítését vonta maga után.[20]

De bárhogy legyen, logikusabbnak tűnik számunkra az általunk itt figyelembe vett dolgok valódi összefüggései alapján azt gondolni, hogy a király azért nem vállalkozott semmilyen nagyszabású hadműveletre a Szűz kiszabadításáért, mert a háttérben lehetett egy, az új helyzeten túlmutató ok, és hogy ennek az oknak bizonyos módon, nyíltan vagy sem, abban az irányban kellett megnyilvánulnia, amely a királyi tevékenységet orientálta.

Valóban, azt gondoljuk, az összes dolgot jobban megmagyarázhatja az, amit „Jeanne d'Arc második küldetésének" hívhatunk, a feladat, ami először is VII. Károly ellenségei részéről történő elfogásából, azután pedig egy, az angol királyi környezetben kifejtett akciójából állt. A Szüzet erről előre nem értesítették fentről, hanem csak abban a fázisban, amely a felkenést követte: ezért beszélünk ennek kapcsán *„második küldetésről"* inkább, mint „küldetésének második részéről". Íme, a bizonyítékok.

Jeanne az, aki beszél, a per vizsgálóbiztosainak válaszolva: *„A Húsvét utáni héten, Melun árkaiban Szent Katalin és Szent Margit hangjai közölték velem,[21] hogy elfognak mielőtt Szent János lenne, és ennek így kell lennie, s hogy ne rökönyödjek meg, és fogadjak mindent jó szívvel, és Isten meg fog segíteni."*

A kihallgatás során feltett további kérdésekre válaszolva, a következő részletet adta elő: *„Azóta, hogy kinyilatkoztatást kaptam Melunben, hogy elfognak, a hadviselést illetően a parancsnokok akaratára hagyatkoztam, de nem mondtam meg nekik, hogy kinyilatkoztatást kaptam arról, hogy elfognak."* A pillanat kapcsán, amikor elfogásának meg kellett történnie, ezt mondta: *„Ha tudtam volna az órát, és hogy elfognak, jó szántamból nem mentem volna oda; ámde parancsukat (a hangokét), még ha meg is haltam volna, végrehajtottam volna. (…) Nem tudtam, hogy elfognak (fatális kitörésem során); csak arra kaptam parancsot, hogy törjek ki; de mindig is mondták nekem, hogy fogoly leszek."*

Mint tudjuk, a Szüzet Szent János napja után, május 23-án valóban elfogták egy csata során Compiègne-ben, melyet az angolokkal szövetséges Burgundiaiak ostromoltak. Jeanne új küldetése nagyon fájdalmas formákat öltött, melyek elviselhetetlenné váltak számára. Először Beaulieu-en-Vermondois-ban próbált megszökni, de ez nem sikerült neki; erre a pontra kérdezve mondta a perben: *„Úgy tűnik nekem, nem tetszett Istennek, hogy ezúttal megszököm, és hogy látnom kellett az angolok királyát, ahogy hangjaim mondták nekem."* Átszállítva a beaurevoiri kas-

[20] Uo. 53. és 269–274. o.

[21] Ez az a két szent, akiket a Szűz rendszeresen látott és hallott bizonyos pillanatokban. (A római egyház jelenlegi rendelkezései előirányozták a liturgikus kalendáriumból történő törlésüket, nagyszámú, összesen további negyvennégy szent mellett, akikről *„nem tudjuk megerősíteni, hogy léteztek-e, de akiknek hagiográfiái nem alapozhatják meg bizonyossággal kultuszuk történelmi alapjait"*. Ahogy a szentek életrajzai, melyeknek kikérhetjük a véleményét, csak az Egyház híveitől eredhetnek, úgy az utóbbiaknak mindazonáltal meg kellett volna találniuk a katolikus egyház által szentté avatott Jeanne d'Arc történetében – amelyben e két másik szent oly nyilvánvaló módon közvetített – nemcsak a *„létezésük"* bizonyítékát, hanem, úgy véljük, a kultuszuk megalapozottságát is, hiszen Jeanne része a szentek gyülekezetének, amelynek a tagjai voltak.)

télyba, megtudta, hogy az angolok, akik megvásárolták, azért jöttek, hogy magukkal vigyék; másrészt eljut hozzá a hír, hogy Compiègne lakosságát hét éves korig mind egy szálig lemészárolták; újra elhatározta, hogy megszökik, segítséget nyújtani nekik. Szent Katalin hangja, aki csaknem minden nap megtiltotta neki, hogy *„Mindazonáltal segítséget kaptam Szent Katalintól, aki azt mondta nekem, hogy gyónjak meg, és kérjem Isten bocsánatát, mert leugrottam, és hogy a compiègne-beliek egész biztosan segítséget kapnak a téli Szent Márton ünnep előtt."*[22]

Jeanne második missziója tehát vitathatatlan, ama részek szűkszavúsága ellenére, ahol

Louis-Maurice' Boutet de' Monvel: Jeanne' d'Arc látomása és ihletése' (1911)

megszökjön, arról biztosítva, hogy Isten őt és a compiègne-belieket is meg fogja segíteni, végül azt mondta neki: *„Okvetlenül mindent jó szívvel kell fogadnia, és addig nem szabadul, amíg az angolok királyát nem látta."* Jeanne így válaszolt: *„Valójában nem szeretném látni őt, és jobb szeretnék meghalni, minthogy az angolok kezére kerüljek."* Így hát kiugrott a toronyból, megsérült és újra elfogták. A kihallgatás során erről a kérdésről, az előbb említetteken kívül ezt mondta: említik; egyébként megváltozott körülmények között bizonyos komplementer viszonyt mutatott az elsővel: francia részről az Ég küldöttjének kapcsolatba kellett lépnie a leendő királlyal, akinek először is döntő és zengzetes győzelmet szerzett, és akit azután sikertől duzzadó katonai menettel kísért a reimsi felkenésre; angol részről el kellett érnie az uralkodót, VI. Henriket, aki kilenc esztendős gyermek volt, és akinek franciaországi régense egyik atyai nagybátyja volt,

[22] E jóslat meg is valósult, mivel Compiègne ostroma 1430. október 25-én megszűnt.

Jean de Lancastre, Bedford herceg: ha Jeanne részéről minden jól alakult volna, ugyancsak boldog véget kellett volna várnunk, legalábbis ami személyesen őt és a francia ügyeket illeti. Ezt a véget perének elején így jelentette be: *„Hangjaim leggyakrabban azt mondják nekem, hogy nagy győzelem szabadít ki."*

VII. Károlyt, aki mint fentebb láttuk, a maga részéről szintén kapott „kinyilatkoztatásokat" olyan rendű dolgokról, melyek királyi méltóságára és királyságára vonatkoztak, nem hagyhatták tudatlanságban oly fontos ügyben, amilyen felkenése hősnőjének új története. Természetes hát azt gondolni, hogy a király is kapott ugyanabból a forrásból lényeges jelzéseket, legalább azt illetően, hogy mit kell gondolnia vagy tennie Jeanne kapcsán, hiszen cselekedeteiknek összehangoltnak kellett maradniuk, egy közös célon alapuló egységes tervnek megfelelően.[23] Ezért egyébként szükségszerűen Jeanne új missziója részének kell tekintenünk azokat az elérendő célokat, amelyek még előző küldetésből maradtak: orleáni Károly kiszabadítását és az angol csapatok Franciaország területéről való teljes kiűzését.[24]

Így ez a másik felülről elrendelt vállalkozás mindenesetre feltárta a Szűznek és valószínűleg az övéi közül egyeseknek is a vele történt látszólagos szerencsétlenség valódi és mély értelmét, miként a későbbi eseményekét. Ennek neki magának, s következésképp azoknak, akik az ő parancsára cselekedtek, egy többé-kevésbé közös célra irányuló magatartást kellett megszabnia, bármilyenek is legyenek a felszínes és szükségképpen elégtelen benyomások, amelyek távolról érhetik az embert cselekedetei vagy tétlenségei kapcsán.

Végtére is, ami biztos, az, hogy a perspektívák, amelyeket az égi küldött új feladata nyitott meg, semmilyen közvetlen beavatkozást nem követeltek a királyi csapatok részéről a hősnő javára, és hogy inkább némi reményre adtak okot. A dolgok új szakasza egyébként kifejezetten különbözött az elsőtől: Jeanne-nak most beszéddel, missziója cselekedeteinek transzcendens értelmén nyugvó megingathatatlan és meggyőző tanúskodással kellett harcolnia és győznie. A kard után a határozott beszéd: ugyanazon Igének egy érthetőbb formája.

Az első feladatban Jeanne-nak inkább politikai erőkkel és fegyveres emberekkel volt dolga; ez alkalommal az Egyházzal és képviselőivel: pere, nem szabad elfelejteni, a kissé közönséges szabálytalanságok ellenére is törvényes inkvizíciós eljárás volt.

A tény, ami alig észrevehetően kiérződik a per során adott válaszokból, hogy már nem Szent

---

[23] A tény, hogy a király részéről nem rendelkezünk „nyilvánosságra hozatalokkal" ama instrukciókat és „kinyilatkoztatásokat" illetően, amelyeket kapott, míg Jeanne részéről igen, nem megmagyarázhatatlan. Ez utóbbiakat bizonyára mindig valamilyen fontos ok miatt rendelték el. Míg a személyesen az uralkodóra vonatkozó dolgok kapcsán is, és amelyekről így vagy úgy tudomása volt, nagyon kevés tőle származó pontos adatról számol be a történelem, s úgy tűnik, hogy valamennyi ügye kapcsán állandó óvatosságot és diszkréciót követett. Valóban, őt illetően inkább Jeannetól kapunk érdekes dolgokat.

[24] Ám e két cél közül az első elérésének immár más körülmények között kellett megtörténnie, mint kezdetben gondolták. Idézzük fel, maga Jeanne alapján, mi is volt az első terv a londoni Tower foglya kapcsán: *„Én foglyokat ejtettem volna* – jelenti ki a Rouenban történő kihallgatás során –, *hogy (cserével) visszakapjam őt, és ha ez nem lett volna elég, átkeltem volna a tengeren, hogy erővel hozzam el őt Angliából."* Miközben megerősíti, hogy Szent Katalin és Szent Margit parancsolta, hozzáteszi: *„és elmondtam a királynak ezt, és hogy adjon nekem foglyokat. Ha lett volna három nehézség nélküli évem, kiszabadultam volna. A határidő három évnél kevesebb, és egy évnél hosszabb volt, de most nem emlékszem pontosan, hogy mennyi."*

Mihályt – az égi seregek vezetőjét, a sárkányt földre sújtó angyalt – említi az égi tanácsok kapcsán, melyeket kapott, hanem magát Szent Gábrielt – az irgalom és az örömhír angyalát –, árulkodik ama változásokról, amelyek a dolgok általános perspektívájában beálltak, miként a spirituális influenciák természetében, amelyeknek innentől fogva kellett beavatkozniuk.[25]

✣

A Szűz életpályájának második szakaszát – az egymást követő börtönökben való fogság hónapjai után – teljesen az eretnek- és boszorkányper töltötte ki, amit azért forraltak ellene, hogy kompromittálják művét, a francia királyi hatalom helyreállítását és harcát az ország felségterületének felszabadításáért. A per alatti magatartása, isteni segítség által támogatott módon, az intelligencia és a tisztaság emlékműve volt, a tűztől való félelmében bekövetkező elgyengülés ellenére, amit megpróbáltatásai vége felé mutat.

Ennek kapcsán érdekes megállapítás tehető e második küldetésről már kezdettől fogva: a hősnő nem akarja új megbízatását és csak kedvetlenül fogadja el. Szökési kísérletei még engedetlennek mutatták őt az égi paranccsal szemben: attól félt, hogy az angolok kezei közé kerül a segítség ellenére, amit megígértek neki. Ez a félelem újra megismétlődött a tűzhalál perspektívájával szembeni rettegésben (ami talán gyerekes reakció attól, aki katonaként és hősként jelent meg).

A visszavonás, melyet fenyegetés hatására csikarnak ki belőle, sajnos nagyon is valóságos: így Jeanne hajlandó volt arra, hogy ne maradjon hűséges hangjaihoz és kinyilatkoztatásaihoz, s kijelentette, hogy e tekintetben aláveti magát az Egyház ítéletének, jóllehet küldetése szerint mindig ki kellett volna nyilvánítania az iránt uk való hűséget, és egyedül Istennek kellett volna magát alárendelnie.

Azután fölismerte hibáját: „*Isten Szent Katalin és Szent Margit által tudatta velem az árulás nagy csapását, amit elfogadtam, amikor megtagadtam és visszavontam, hogy mentsem az életemet; örök kárhozatra jutottam életem megmentéséért! (…) Hangjaim később azt mondták nekem, nagyon gonosz dolgot tettem azzal, hogy úgy vallottam, nem cselekedtem jogosan. A tűztől való félelemben mondtam ezt! (…) Én nem akartam megtagadni a jelenéseimet: mindaz, amit tettem, a tűztől való félelemben tettem.*”

Természetesen a visszavonás, Jeanne lelkében, csak formáját illetően volt valós (azonban arról a formáról van szó, melyet Jeanne ténylegesen megengedett, nem arról, amit halála után csalárdul a periratokba írtak); mindazonáltal az addig folytatott harc egész értéke ama határozott, megingathatatlan tanúskodáson nyugodott, amelynek meg kellett mutatnia a szent igazság erényét, amely soha meg nem tagadja magát, és minden ellensége fölött egyedül győzedelmeskedik.

Az eretnek per, ami Jeanne számára következett, eszköz volt arra, hogy bocsánatot nyerjen. Ám a máglyára való felkapaszkodása, tekintettel súlyos hibájára, sokkal inkább vezeklésnek tűnik, mint vértanúságnak a szó kánoni értelmében.

✣

A Szűz tradicionális szerepét illetően helyénvaló elgondolkozni azon, miként magyarázha-

[25] Ennek kapcsán érdemes kiemelni, hogy a roueni kihallgatások egy részlete alapján (*Les Procès de Jeanne d'Arc*. Id. kiad. 84. o.) úgy tűnik, hogy a Szűz zászlóján Krisztus két oldalán Szent Mihály és Szent Gábriel angyalok találhatók. További szimbolikus elemeket is figyelembe véve, amelyek a zászlón voltak, ugyanakkor tekintetbe kellene venni a dolgok isteni pártfogásának mintegy áthelyeződését „*Jézus*” nevéről „*Mária*” nevére. [Vö. 5. jegyzet. *(A szerk.)*]

tó isteni szempontból súlyos elgyengülése. Egy dolog jobban aláhúzza a kérdés jelentőségét: a visszavonás, amit Jeanne jóváhagyott, nem érte váratlanul égi Tanácsát. Ez utóbbi tudta, hogy a hősnő el fogja követni e hibát, sőt előre értesítették arról. Ennek kapcsán ő maga jelenti ki május 28-án, hétfőn: *„Ama csütörtök (május 24., a visszavonás napja) előtt hangjaim értesítettek arról, mit fogok tenni, ahogy az be is következett"*. Elgyengülésének magyarázata Jeanne személyes lehetőségeinek egyfajta korlátozottságában áll, akinek ügye, egyéb képességei okán, mindazonáltal szükséges és pótolhatatlan maradt a megvalósítandó tradicionális mű vonatkozásában. Tehát azt láthatjuk, abban maga Franciaország és az egész nyugati civilizáció bizonyos tradicionális korlátjainak jele mutatkozott meg.

„(…) Jeanne technikai értelemben pontosan a szentek gyülekezetének eszközeként jelenik meg, amely őrködik a tradicionális közösség sorsa felett."

Mindazonáltal Jeanne, a Szűz esete figyelemre méltóbb, mint azt gondolják, kezdve magával a születésével. Vaucouleurs-ből történő elutazása alkalmával kijelenti: *„Egyáltalán nem félek a katonáktól, mivel ők nem fognak megállítani. Ha utamat is állják, Isten velem van, aki utat fog nekem nyitni uramig, a* Dauphin*ig; ezért születtem meg."*

Másrészt már életében azt beszélték, hogy születését többé-kevésbé rendkívüli események kísérték Domrémyban, események, melyek egy sajátos szimbolikus dátumhoz kötődnek: január hatodikához, Vízkeresztthez. *„Azon az éjjelen rendkívüli boldogság fogta el a lakosokat. Anélkül, hogy bármit is tudtak volna a Szűz születéséről, ide-oda szaladgáltak, miközben egymást kérdezték: mi történt megint? Némelyek a boldogság nagyon különös benyomását érezték a szívük legmélyén. (…) Maguk a kakasok voltak ezen új ünnep hírnökei, és különös éneket hallattak, amelyhez hasonlót az emberek sohase hallottak: két órán keresztül kukorékoltak így, miközben szárnyaikat lengették"* (Perceval de Boulainvilliers levele, amit akkor írt, amikor a Szűz a *Dauphin*nal Reims felé haladt a felkenésre).

Ezenkívül mihelyt kinyilvánította küldetését, Jeanne-ra, a Szűzre alkalmaztak egy bizonyos jóslatot, amely szerint a francia királyságot, ami egy nő által veszett el, egy, a lotaringiai határőrgrófságból származó szűz fogja megmenteni. A rehabilitációs per tanúi azt állították, hogy maga Jeanne hivatkozott e jóslatra, és ugyanakkor rájöttek, hogy a nő, aki miatt a királyság elveszett, természetesen Bajor Izabella volt, VII. Károly anyja.

Esete, az arányokat megőrizve, így hát bizonyos *„avatárai"* partikularitásokkal jelenik meg.[26]

Mondjuk még el az ilyen rendű dolgok kapcsán, hogy ha Jeanne d'Arc történetét jól meg akarjuk érteni, esetét egy roppant nagyszabású isteni vállalkozás centrumába kell helyezni, ahol a világ spirituális és időbeli, úgy égi, mint földi erői egyesültek, egy több oldalú és aspektusú tradicionális helyreállítási mű érdekében, amely látható támasztékként egy erre régóta felkészített emberi létezőt vesz igénybe. Anélkül, hogy e tekintetben terjedelmesebb munkára vállal-

[26] Itt fontos hozzátenni, hogy d'Aulon lovag *„fültanúja volt, amint több nő azt mondja, hogy többször is látták meztelenül a nevezett Szüzet, és tudtak titkairól, hogy a nők titkos betegsége (menstruáció) soha sem volt neki, és hogy soha senki nem is tudhatott arról semmit, vagy vehetett észre abból bármit is a ruháján vagy másutt"*. Mivel ezen kívül Jeanne női szempontból teljesen normális volt, láthatjuk, hogy önnön fiziológiai állapotában megőrizte a primordiális természet tisztaságát.

koznánk, adjuk meg a hősnő néhány kijelentést. Legelőször ezt: *„Franciaország királyához, Isten, Szűz Mária, a Paradicsom összes boldogságos szentje, a Magasságban lakozó győzedelmes Egyház által és az ő parancsolatukra jöttem."* Ahogy kijelentette még, *„végrehajtott vagy végrehajtandó tetteimet ezen Egyház alá szándékoztak rendelni."* Küldetése közvetlenül ettől függött, és minden inspirációt, segítséget és védelmet megkapott tőle. Azzal, hogy lemondott arról, hogy erre hivatkozzon, és azzal, hogy a földi bíróságot viszont elfogadta üzenetének és kinyilatkoztatásainak bírájaként, elveszítette a segítséget és a védelmet a legsúlyosabb pillanatban, s két lépésre a *„nagy győzelemtől"*.

Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy Jeanne technikai értelemben pontosan a szentek gyülekezetének eszközeként jelenik meg, amely őrködik a tradicionális közösség sorsa felett. A dolgok ezen aspektusát erősíti meg egy másik kijelentés, melyet a Szűz Dunois-nak tett, amikor megérkezett Orléans-ba, hogy elkezdje a harcot az ostrom megszüntetéséért: *„Jobb segítséget hozok Önöknek, mint amivel parancsnok vagy város valaha is rendelkezett: az Ég Királyának segítségét. Nem az irántam érzett szeretetből, hanem magának Istennek a kegyességéből, aki Szent Lajos és Szent Nagy Károly imájára megszánta Orléans városát, és nem akarta eltűrni, hogy Orléans urának testét és városát az ellenség megszerezze."* Szent Nagy Károly említése (s láthatjuk, hogy ekként az ő szentté avatása is megrősített), aki a birodalmat reprezentálja Szent Lajos francia király mellett, mutatja, hogy Franciaország helyreállításának műve gondviselésszerűen a nyugati világ általános keretébe helyeztetett, és így nem szimpla francia nemzeti ügyként kell felfogni.

E két emberi rendű entitás – azért mondjuk így, hogy pontosan megkülönböztessük őket az angyaloktól – nem avatkozik a Szűz személyes munkájába. Ha mint férfialakoknak meg is kellett nyilvánulniuk valamiképpen a szóban forgó ügyekben, valószínűleg Károly, akinek saját részről megvoltak a maga „kinyilatkoztatásai", volt az, akihez fordultak. Ami a Szüzet illeti, a *„Tanácsot"*, amely mindennapos munkájában segítette, emberi fokon női entitások alkották: Szent Katalin és Szent Margit. A két szent azt a megbízást kapta, hogy gyermekkorától kezdve formálják Jeanne-t: Mihály arkangyal bízta meg őket ezzel a feladattal.[27]

Íme, néhány elszórt adat, hogyan is állt összesze ez a spirituális hivatal. Egy bizalmas közlés szerint, melyet Jeanne d'Aulon lovagnak, intendánsának tett, aki megkérdezte tőle, ki volt az ő Tanácsa, *„azt válaszolta, hogy tanácsosai hárman vannak, melyek közül az egyik mindig vele van, a másik gyakran jár-kel vele és látogatja, a harmadik*

[27] E két szent jelenléte a Szűz *„Tanácsában"*, úgy tűnik, bizonyos spirituális rokonságokkal és történeti okkal is magyarázható. Antiochiai Szent Margit, a pisidiai Antiochiából, szűz és mártír (3. század), egy bálványimádó pogány pap lánya inkább keresztényként halt meg, minthogy összeházasodjon egy pogány prefektussal: megkínozták és lefejezték. Alexandriai Szent Katalin, úgyszintén szűz és mártír (a 4. század elején halt meg), ékesszóló, aki az alexandriai templom kapui előtt megcáfolta a rétorok szofizmáit, megtagadta, hogy bálványoknak áldozzon és lefejezték. Mint tudjuk, a fierbois-i Szent Katalin-templomban volt az a titokzatos kard, amit a Szűz útmutatása szerint találtak meg ott hadba szállása előtt. E kard, amelyről alaptalanul azt hiszik, hogy azonos azzal, amelyet eltörtek ama rossz nők hátán, akik Saint Denis-be kísérték a seregeket, a Szűznek később Lagny-ban még megvolt, ahogy azt eskü alatt vallotta a perben. Nem akarta megmondani, hogy hová lett, de minthogy eltűnése a hősnő háborús szakaszának végével esik egybe, valószínű, hogy újra „rejtetté" vált. Jelentőségteljes dolog, hogy amikor Jeanne arról beszélt, szívesebben választja a halált vallomásának visszavonása helyett, akkor rendesen a lefejezést vette tekintetbe, mint ahogy két tanácsadójának esetében meg is történt.

pedig az, akivel a másik kettő tanácskozni szokott". Másrészt a perben történt kihallgatásokban olyan információt találunk, ami jól megvilágítja a fent említett bizalmas közlést. A bíró megkérdezve őt, hogy *„a hangjai kérnek Öntől gondolkodási időt a válaszadásra"*, Jeanne előadja: *„Szent Katalin egyből válaszol nekem, de olykor nem hallom a rabok izgatottsága és őreim akadékoskodása miatt. Amikor kérést intézek Szent Katalinhoz, ő és Szent Margit rögtön kérést intéz a Mi Urunkhoz, és azután a Mi Urunk parancsára ők megadják nekem a választ."*

Egy másik nap magának a királynak a kérlelésére, akit néhány bizalmasa kísért, elmondta, hogyan tette fel kérését. Dunois beszéli el: *„Amikor elégedetlen volt, hogy nem hitték el azonnal, amit Isten által kijelentett, félrevonult és bepanaszolta őket Istennél. Imádkozott akkor, és egy hangot hallott, ami azt mondta neki: »Isten lánya* (Fille-Dé)*, jól van, jól van, én leszek a te segítséged, jól van, no!« Amikor e hangot hallotta, boldog volt, és mindig ebben az állapotban kívánt maradni; s ami még érdekesebb, hangjai szavainak ismétlésekor különös elragadtatásban volt, szemeit pedig az ég felé emelte."*

A *Fille-Dé* jelzős szerkezetnek, amit *„Isten lányaként"* fordítanak (némelyek „isteni leánnyal" adják vissza), beavatási címnek kellett lennie;[28] különös dolog, hogy a per bírái, akik némi iróniával vették tudomásul a Szűz e megnevezését, nem emeltek kifogást nála ezzel szemben: ez talán azzal a ténnyel magyarázható, hogy e kifejezésnek evangéliumi gyökerei lehetnek.[29]

A Szűz érdekében és az általa használt eszközök aktív és technikai jellege alapján megérthetjük, ahogy nincs semmi „misztikus" a szó pejoratív értelmében az ő esetében, úgy nincs semmi „médiumi" se. Ellenkezőleg, láttuk, számos jel van, amelyek azt mutatják, hogy Jeanne d'Arc esete valójában beavatási.

Mindazonáltal a tények, amelyekkel e tekintetben rendelkezünk, főként Jeanne funkciójának operatív és belső oldalára vonatkoznak. Mégis észrevettünk egy különösen értékes jelet: Jeanne azt állítja, hogy ismeri az *„angyalok nyelvét"*. A bírák, akik a vízióiról kérdezték, egy pillanatban feltették neki a kérdést: *„Hogyan tudta, hogy Szent Mihály volt?"* Azt válaszolta: *„Az angyalok beszéde és nyelve révén!"* Márpedig e nyelv ismerete a lét felsőbb állapotainak ismerete.[30]

---

[28] A *Dé* kifejezés a kelta *dia* birtokos alakjának tekinthető, ami „istent" jelent (de „istennőt" is, ahogyan azt a *Tuatha Dé Danann* kifejezésben találhatjuk, amely Fr. Le Roux fordítása szerint „Dana Istennő törzsei"), s ebben az esetben a *Fille-Dé* jelzős szerkezet kelta eredetű iniciatikus elem lenne, amely ezoterikusan integrálódott a kereszténységbe. Mindenképpen célszerű felidézni itt egy másik, bizonyára kelta jóslatot. Ez utóbbi, melyet a Szűzre is vonatkoztattak, Merliné, kijelentve: *Descendet virgo dorsum sagittarii, et flores virgines obscultabit…*

Jeanne d'Arc esete, miként rasszáé és szülőhazájáé, korunkban is látható ősi kapcsolatokat mutat a kelta tradícióval. Domrémy falva még népi szokásokat őrzött meg e távoli múltból, annyira, hogy a roueni bírák a spirituális és igazán égi influenciákban, melyek Jeanne-t vezérelték, talán egy mágikus és keresztényellenes eredetet szándékoztak felfedezni? Az ünnepek és a játékok témájára válaszolva, melyeket a Tündérek fája alatt végzett, amit a *„Hölgyek fájaként"* is hívtak (a bírák „elvarázsolt Tündérfának" is nevezték), és amely mellett egy gyógyhatású forrás volt, a vádlott elismerte, hogy gyermekkorában eljárt oda, hogy sétáljon, vagy más fiatal lányokkal táncoljon, s a Domrémy-i Miasszonyunk képéért virágfüzéreket helyezett erre a fára… Ez azonban azt mutatja, hogy maguk ezek a népi szokások, ahogy a keresztény hitre térített Európa más helyein is, szabályosan integrálódtak a keresztény életbe, és arra összpontosultak. Mindenesetre nem erre az exoterikus területre helyezzük a beavatási integrációt, amelynek lehetőségét itt figyelembe vesszük.

[29] Lásd „L'Initiation chrétienne" című cikkünket. *Études Traditionnelles* (Párizs) 389–390. sz. (1965. május–június és július–augusztus)

Ez elégtelennek tűnhet, mivel túlságosan tömör, ám Jeanne ugyanakkor azt állítja, hogy erre, mint sok minden másra, maga Szent Mihály tanította kora ifjúságától. Ha emlékszünk arra, hogy Mikael angyal Metatron fénylő és jótékony aspektusa, akkor most látjuk, hogy a Szűz ama Mester tanításából részesült, aki a Pólust tanítja.[31] Mindenesetre a tény, hogy ez alkalommal nem rendelkezünk világosabb adatokkal, nem okozna különösebb nehézséget, minthogy itt rendesen ezoterikus területen vagyunk, ahol a dolgok, főként amelyeket az ezoterikus világra bíznak, csak szimbólum és célzás révén elmondhatóak.

✣

Visszatérve a hősnő életútjának kritikus részéhez, tekintettel egy *„nagy győzelem"* általi szabadulás égi ígéretére, ha Jeanne bírósági tanúskodása végéig állta volna a sarat, többé-kevésbé csodás módon meg kellett volna menekülnie. Ő maga is figyelembe vette ezt, amikor azt mondta: *„Szent Katalin elmondta nekem, hogy segítséget fogok kapni. Nem tudom, hogyan történik, törvényesen szabadulok-e ki a börtönből, vagy úgy, hogy a per során támad valamilyen zűrzavar, amelynek révén kiszabadulhatok; azt gondolom, így, vagy úgy lesz"* (március 14-ei kihallgatás). Vagy ahogy még említik: *„Szilárdan hiszi, hogy a Mi Urunk nem engedheti ilyen mélyre zuhanni azáltal, hogy nem kap rögtön segítséget Istentől, vagy valami csoda folytán"* (március 17-ei kihallgatás).

Mindenesetre küldetésének végső pillanata igen is, ahogy lennie kellett, a csúcsok csúcsa volt: ebből fakad minden botlás komolysága is. Ami a határidőt illeti, 1431 májusának végére lett kitűzve, hiszen a március elsejei nyilvános kihallgatáson, amikor a bírók megkérdezték tőle, *„Az ön Tanácsa (a hang) azt mondta Önnek, hogy jelenlegi börtönéből fog kiszabadulni?"*, Jeanne így válaszol: *„Beszéljen velem három hónap múlva, és válaszolni fogok Önnek!"* Ez a három hónapos határidő pontos igazolást nyer az inkvizíciós per zárszavában, és végül a május 30-át követő kínvallatásban, ahelyett, hogy a hősnő optimális esetben kiszabadult volna a változatlan erényért megígért nagy győzelem révén.

Ami az utóbbi esetben többé-kevésbé csodás vég valószínűségét illeti, megjegyezhetjük, hogy a tragikus vég ellenére, amire valójában sor került, voltak jelek, amelyek azt mutatták, hogy minden a történelem nagy spirituális napjaira jellemző atmoszférában úszott: az az angol katona, aki megfogadta, hogy saját kezűleg rak egy rőzseköteget ellensége máglyájára, miközben így tett, hallotta Jeanne-t Jézus nevét invokálni, majd hirtelen kővé dermedt, és elragadtatásba esett. Bevallotta, hogy amikor Jeanne kilehelte a lelkét, egy fehér galambot látott a lángokból felröppenni Franciaország felől; több jelenlévő Jézus nevét látta a máglya lángjai közé írva. A hóhérnak nem sikerült a Szűz szívét elégetnie a test elégése ellenére, amely hamarosan hamuvá lett; közölték vele, hogy gyűjtse össze a hamvakat és ami megma-

„(…) ahogy nincs semmi »misztikus« a szó pejoratív értelmében az ő esetében, úgy nincs semmi »médiumi« se."

[30] [Az előző oldalhoz] Lásd René Guénon: *Symboles fondamentaux de la Science sacrée*. Párizs, 1962, Gallimard, 7. fej. [Magyarul: A madarak nyelve. *Tradíció* (Debrecen) 2001, 167–170. o. *(A szerk.)*]

[31] Lásd René Guénon: *Le Roi du Monde*. Párizs, 1958, Gallimard, 3. fej. [Magyarul: *Metafizikai írások II*. H. n., 1993, Farkas Lőrinc Imre Kiadó, 25–26. o. *(A szerk.)*]

radt belőle, és dobja a Szajnába, amit meg is tett.[32]

A konsziderációk ugyanilyen rendjét illetően hozzátehetjük még, hogy ha a *„nagy győzelem"* konkrét formája ismeretlen is marad számunkra – mint mindaz, ami nem a lehetőségek határozatlan szintjéről származott –, legalábbis bizonyos, hogy nem olyan katonai győzelmet jelentett volna, melynek közvetlen következménye az angolok szárazföldi területekről történő teljes kiűzése. A Franciaország és Anglia közötti szekuláris háború ilyen eredményének, melyet magabiztosan hirdettek, ám a pontos dátum megjelölése nélkül, sokkal később kellett bekövetkeznie, mivel az előtt, még *„hét éven belül"*, Jeanne által a perben tett bejelentésnek (1431) megfelelően, az angoloknak el kellett veszíteniük a *„legnagyobb zálogot"*, amivel Franciaországban rendelkeztek. Párizsról volt szó, ahonnan az angolok 1435 áprilisában kivonultak, és ahová VII. Károly 1437 novemberében vonult be.

E megjegyzés azért hasznos, mert pontosan meghatározza az e ponttal kapcsolatban elkönyvelt bukás jelentőségét. Valójában inkább egy be nem tartott végről, mint teljes bukásról van szó, s úgy tűnik, hogy ez semmiképpen nem változtathatta meg a Szűz és VII. Károly által elkezdett isteni mű általános feltételeit és eredményeit. Egy oldalt leszámítva, ami speciálisan az Egyházra vonatkozik, ez a bukás főleg az angol oldal bizonyos tradicionális lehetőségeinek megvalósulását veszélyeztette, amelyeknek köze van Jeanne második missziójának természetéhez.

De végtére is miben állt ez utóbbi misszió? Legelőször, mivel e küldetésnek egyetlen pontja volt, sikerült-e meglátnia az *„angolok királyát"*? Senki sem erősítette ezt meg? Egyébként a legkülönfélébb irányzatokhoz tartozó szerzők, akik főként a per fordulataival és Jeanne halálával vannak elfoglalva, semmilyen jelentőséget nem tulajdonítanak a történet ezen oldalának. Mindenesetre a per során volt a legkönnyebb találkozni, mivel Rouenban, a bouvreuili kastély helységei egyikében tartották fogva Jeanne-t, vagyis az angol király szokásos franciaországi tartózkodási helyén. Utóbbi egyébként 1430. július 29-étől ott tartózkodott, és Jeanne-t ugyanezen év decemberében vitték oda; nem lehetetlen, hogy e közelség pontosan Jeanne ama kijelentésének következménye volt, melyet

[32] Ez a részlet, egyéb konsziderációink mellett, nem azt a gondolatot sugallja-e, hogy Jeanne szívének el nem égése a küldetése iránti alapvető hűségének következménye és jele volt, ama lényeg, amely nem volt kérdéses, amikor engedett annak, hogy megtegye a visszavonás jogi cselekményét? És ekkor nem jogos-e azt gondolnunk, hogy ha Jeanne a „formai" hűségét is megőrizte volna – vagyis ha kötelezettségének megfelelően külsőleg is mindig meg tudta volna védeni az igazságot, amelynek hírnöke volt, miként legfontosabb eszköze is –, akkor a teste, amelynek látható formája a jelen elgondolás szerint a külső és nyilvánvaló tanúságtételnek felelne meg, megmenekült volna a lángoktól? Ha a Szűz történetére vonatkozó más biztos tények alapján tudjuk, hogy a mások számára általában láthatatlan égi seregek beavatkoztak az ő felülről inspirált harcaiba, akkor elfogadhatjuk, hogy e gondolat valóban nem alaptalan.

Különös dolog, hogy május 24-én Rouenban, a Saint-Ouen-i temetőben, az eretnek per jogerős ítéletének felolvasása előtt Guillaume Erard magiszter, a párizsi egyetem egykori rektora, a vádlotthoz figyelmeztetést intézve, amivel arra kérte őt, hogy vesse alá magát az Egyház tekintélyének, és vonja vissza vallomását, példaként Krisztus e szavait mondta (Jn 15,4–6): *„Amint a szőlővesszőnem teremhet maga, csak ha a szőlőtőn marad, úgy ti sem, ha nem maradtok bennem. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad, s én benne, az bő termést hoz. Hisz nélkülem semmit sem tehettek. Aki nem marad bennem, azt kivetik, mint a szőlővesszőt és elszárad. Összeszedik, tűzre vetik, és elég."* Ez alkalmazható a helyzetre, de teljesen másként, mint ahogy a prédikátor elképzelte: ha Jeanne megingathatatlanul küldetése szőlőtövén maradt volna, aki az Ige, megteremte volna a remélt gyümölcsöt, és nem égethették volna meg… Valójában csak az égett meg, ami egy pillanatra eltávolodott, nem az egész szőlővesszőn.

Rouenba történő érkezése előtt tett, amiből is az következett, hogy Jeanne-nak üzenete volt a fiatal VI. Henrik számára. Akárhogy is, magát a bíróságot is ott helyezték el.

Ám tény, hogy a bűnvádi és rehabilitációs perek iratai nem tartják fontosnak, hogy bármiféle választ adjanak a fogoly e kijelentésére, és semmilyen magyarázatot nem kérnek, ami igen meglepő a minden iránt sokkal fogékonyabb bírák részéről. Ha Jeanne-nak a fiatal királlyal, és elkerülhetetlen módon a régenssel, Jean Bedford herceggel való találkozása titokban történt, akkor valószínűleg semmiféle érdekük nem fűződött hozzá, hogy jegyzőkönyvbe vegyék a perben. De valószínű, hogy az ügyükre nézve kedvezőtlen eredménytől félve, az angolpártiak mindent megtettek azért, hogy e találkozót, ha meg is történt, önmagában és következményeiben elferdítsék.[33] Mindenesetre a levelek, amelyeket az angol király küldött a roueni máglya után Zsigmond császárnak, az egyházi prelátusoknak, a hercegeknek, a grófoknak és más nemeseknek, miként az angol és a francia királyság szabad városainak, örömmel jelentették be Jeanne eretnekként és visszaesőként történő elítélését és máglyahalálát. Jeanne perének ilyetén befejezése, a Szűz segítségével VII. Károlyra szállt királyi cím hiábavalóságát akarná így jelenteni. Az angol király francia királlyá koronáztatta magát 1431 decemberében Párizsban.[34] Azt mondhatjuk tehát, hogy Jeanne missziója az angol uralkodóval való találkozást illetően, úgy tűnik, mindenképpen zátonyra futott.[35]

Ez a részleges bukás mindazonáltal sokkal jelentősebb értékkel bír, ugyanúgy, mint a máglyán való küldetéses vég, mellyel bizonyára összhangban áll: hiszen mindaz, ami elsősorban reprezentálta az angol oldal bizonyos tradicionális

[33] Mivel, egy szó, mint száz, azok, akik közvetlenül vagy közvetve irányították e pert, nyilvánvalóan az ellenbeavatás ügynökei voltak. Különösen Pierre Cauchonra, Bauvais püspökére gondolunk, aki elnökölt a bíróságon, és akit egyébként Jeanne nyíltan *„halálos ellenségének"* nevezett. E személy kapcsán megemlíthetjük az ülés egy tanulságos esetét. Egyik nap Jeanne, aki ebben az ülnökök egyikének tanácsát követte, kijelentette, hogy hajlandó magát alávetni az Egyház általános zsinata ítéletének, ami akkor Bázelben ült össze. Cauchon, tudván, hogy ha jegyzőkönyvbe veszik ezt a kijelentést, a bíróságnak át kell adnia és el kell küldenie az ügyet a zsinatnak, rákiabált az elnökre: „Hallgasson, az ördögbe is!" *(Taceatis, in nomine Diabolis)*, és megtiltotta a „jegyzőnek", hogy feljegyezze a vádlott kijelentését az ülés jegyzőkönyvébe. Ezzel nem is annyira csak magát árulta el, mint inkább szemérmetlenül közhírré tette, hogy milyen erő eszközei voltak valójában a püspökök, és ennek következtében a bíróság.

Angol részről különösen Henri de Beaufort-t, Winchester kardinálisát, a királyság kancellárját nevezhetjük meg. Jegyezzük meg, hogy a tizenhét évvel később bekövetkezett halálának pillanatában *„arca olyannyira rettenetes látványt nyújtott, hogy egy hívő, aki a szentelt vizet hintette rá, biztos volt elkárhozásában"* (lásd Ph. Erlanger: *Charles VII et son mystère.* Párizs, 1945, Gallimard, 133. o.). Esete még olyan angol írásban is sötétnek látszik, mint a Shakespeare dráma (amelyet indokolatlanul tulajdonítanak a szerzőnek, és a Szűz iránt is kevéssé jóindulatú), a *VI. Henrik* első részében. Glocester válaszol így abban Henri de Beaufort-nak: *„templomba nem jársz évhosszat, csak akkor, / Ha ellenid ellen imádkozol"*, London polgármestere pedig vele kapcsolatban jelenti ki: *„Az ördögnél is dölyfösebb e pap."* [Lőrinczy Zsigmond fordításai. *(A szerk.)*]

[34] Természetesen ez a megkoronázás, amelynek semmiféle tradicionális alapja nem volt, nem részesülhetett ama spirituális influenciákban, melyek a *„Szent Francia Királyságra"* jellemző királyi funkcióhoz kapcsolódnak, hiszen ezt a funkciót akkor, a reimsi felkenés és koronázás óta, VII. Károly birtokolta.

[35] Az egyetlen pozitív dolog, amit bizonyos módon megállapíthatunk VI. Henrik oldaláról, az, hogy egyik titkára, Jean Tressart magiszter *„a kivégzésről visszatérőben az úton azon siránkozott, hogy mit tettek Jeanne-nal, és hogy most már látja: »Mindannyian elvesztünk – mondta –, egy szentet égettünk meg!«"* (Pierre Cusquel kijelentése a rehabilitációs eljárásban).

erőinek elvesztését, azután továbbgyűrűzött az egész Nyugatra.

Franciaországra a 14. századtól csak úgy záporoztak a csapások, valószínűleg annak következményeként, hogy kormányzata részt vett a templomosok elpusztításában. Az angol inváziót éppúgy, mint a fekete halált, amely Franciaország lakosságát majdnem a felére csökkentette, a kontinentális éhínségeket és a Jacquerie-t is, valamint az Előkelő Társaságok pusztításait isteni büntetésnek tekinthették, és az angolok tudatában lehettek annak, hogy a Gondviselés által támogatott kegyetlen tettet hajtanak végre Franciaországban. Mindenesetre V. Henrik az azincourt-i győzelem után szívesen jelentette ki ezt,[36] és később a roueni perben maga a Szűz is hajlott ilyen véleményre: a bírónak, aki felhozta neki, *„De Isten az angolokkal volt, amikor azok virultak Franciaországban?"*, így válaszolt: *«Én nem tudom, hogy Isten gyűlölte-e a franciákat, de azt hiszem, hogy szándékosan engedte legyőzni őket bűneik miatt, amennyiben bűnösök voltak."* A helyzet megváltozott, mikor annyi szerencsétlenség után az angolok túlzásokba estek, elpusztították, aki ellenállt nekik, és be akarták kebelezni egész Franciaországot.

Jeanne d'Arc után a háború Franciaország előnyére folytatódott; Angliának végül el kellett veszítenie a háborút és Franciaországot, hogy ennek következtében szétszakadjon a Rózsák harcának mondott hosszú belháborúban, ami nemességének jórészét megsemmisítette. Ám ezt követően a katolicizmus lesz az angolszász országokban elkezdett reformáció bomlasztó princípiumának legfőbb áldozata.

Ami VII. Károlyt illeti, törvényesen élvezte Jeanne d'Arc munkájának gyümölcsét, és ő maga mindvégig eleget tett saját tradicionális megbízatásának.[37] Vele kezdődött Franciaország politikai egyesítése, s fia, XI. Lajos és a Beaujeu-k alatt csaknem befejeződött. Ezen eredmény történeti jelentősége mindenki által ismert: itt sajátos tradicionális szempontból alá kell húzni az értékét. Az angol rezsimtől való szétválásnak az volt a következménye, hogy időben kivonta Franciaországot a pápa- és katolikusellenes reformációs folyamatok alól, amelyek Angliában már Wicliff-fel megkezdődtek, akinek doktrínái beindítottak egy eretnek gócpontot a kontinensen, Csehországban (husziták). Természetesen, amikor ugyan már mindenütt állt a protestantizmus, a katolikus egyház idővel hűséges és védelmező erőre talált a francia királyi hatalomban, ha ez ténylegesen a gallicizmus elfogadásának árán is történt: de ez utóbbi csupán Franciaország ama kiváltságát fejezte ki egyházi síkon, hogy egy isteni jogú király által kormányzott Szent Királyság, s mint ilyen, a szent olaj által felkent, ami egyenesen azért szállt alá, hogy történelmileg e beiktatást biztosítsa.

Ford. Horváth Endre

[36] Az ilyen értelmű megnyilatkozások közül idézzük fel a következőt. E csatát követően azt mondta orleáni Károlynak, hogy mint foglyot viszik magukkal: *„Jó* cousin *(…), tudom, Isten megadta nekem a kegyet, hogy győzelmet arassak a franciák felett. Nem mintha jobb lennék náluk, de bizton hiszem, hogy Isten meg akarta büntetni őket, és ha igaz, amit erről hallottam, nem is csoda, mivel azt mondják, hogy sohase láttak nagyobb pusztítást, se gyönyör, se bűn, se erkölcstelenség nagyobb féktelenségét, mint ami ma Franciaországban uralkodik."*

[37] Tegyük hozzá, hogy ugyancsak VII. Károly érte el az orleáni herceg szabadon bocsátását, ami az arras-i szerződés (1435) aláírásának feltétele volt; mindazonáltal a herceg valójában csak 1440-ben nyerte vissza szabadságát, huszonöt évnyi fogság után.